
EMOTIONAL REGULATION TO A PERSON IN TERMS OF SOCIAL EXCLUSION DEPENDING ON REPRESENTATION

Manol Manolov

„St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Turnovo, Republic of Bulgaria

manolov.manolov@gmail.com

Abstract: The literary term 'stream of consciousness' is narrative technic, a method of narrative representation, and became permanent psychologically object. The actuality has been established on the very ambivalent process of the recipient who deliberately made the choice of the be distant and isolated from the public stream, but the same time. in the contact with this kind of narrative, he is in searching for the help from the linear (NON-LINEAR) communications form. This study aims to trace the "movement" of respondents' emotions connected with the implementation of the narrative. It searches for the regulation of emotions, depending on the form of presentation of the subject. Tracking takes place on the one hand as a comparison between nonlinear and linear /factual/ presentation stigmatized subject. On the other side, to respondents is set to tell things they remember from linear performance in "First person form". In all three cases, respondents indicate the degree of test emotions. There has been a significant change in the emotions of anger, fear, sadness and serenity. Anger, fear and sadness are reduced in the case of a kind experience in the subject, "First person form". Tranquility on the other hand is experienced most strongly in cases where the subject is represented by stream of consciousness. The study aims to reveal the dynamics of emotions depending on how the person in terms of social exclusion is presented. The approach aims sketching a strategy for reducing negative emotions directed towards stigmatized groups.

Keywords: stream of consciousness, experience, social isolation, emotions.

РЕГУЛАЦИЯ НА ЕМОЦИИТЕ СПРЯМО ЛИЦЕ В УСЛОВИЯ НА СОЦИАЛНА ИЗОЛАЦИЯ В ЗАВИСИМОСТ ОТ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯТА

Манол Манолов

ВТУ Св. Св. Кирил и Методий, Република България, manolov.manolov@gmail.com

Резюме: Една специфична тенденция на съвременното изкуство, базирана на "потока на съзнанието", е обект и на психологически изследвания. Актуалността произтича от амбивалентния процес на реципиента, който съзнателно се е отклонил от обществения поток, но търси помощ за общуване в предпочитаната линейна форма. Настоящото изследване цели да проследи „движението“ на емоциите при изследваните лица във връзка с наратива на представянето. Търси се регулацията на емоциите, в зависимост от формата на представяне на субекта. Проследяването протича от една страна като сравнение между нелинейното и линейното /фактологично/ представяне на стигматизиран субект. От друга страна на лицата е зададено да разкажат нещата, които си спомнят от линейното представяне в „Аз форма“. В трите случая изследваните лица посочват степента на изпитваните емоции. Наблюдава се значима промяна в емоциите на гняв, страх, спокойствие и тъга. Гневът, страхът и тъгата се редуцират в случаите на своеобразно преживяване на субекта в „Аз форма“. Спокойствието от друга страна се преживява най-силно в случаите, в които субектът е представен посредством потокът на съзнанието. Изследването има за цел да разкрие динамиката на емоциите в зависимост от начина, по който се представя лице, което е в условия на социална изолация. Подходът цели скицирането на стратегия за редуциране на негативните емоции насочени към стигматизирани групи.

Ключови думи: поток на съзнанието, преживяване, социална изолация, емоции

1. КОНЦЕПТУАЛИЗИРАНЕ НА РЕПРЕЗЕНТАЦИЯТА

Социалната изолация представлява лишаване от социална свързаност, неадекватното количествено и качествено на социалните отношения с другите хора на различни нива, в които междуличностните интеракции имат място (индивидуални, групови, общностни, както и в по-голямата социална среда) [1]. Разглеждайки социалната изолация в посочения контекст е възможно да се твърди, че социалната изолация възниква като следствие, което е опосредствано. Според Гофман разбирането на идентичността,

себепрезентацията следва да бъде разбрана като постоянно представяне пред социума. Представянето следва от избора на нашите жестове, маниери и действия към другите. Психолозите отбелязват основната функция на себепредставянето като инструментална. Формите на себепредставяне включват създаването на благоприятно впечатление за другите [2]. Въпросът е, как е възможно себепредставянето като посредник за формиращите се отношения да възникне в случаите, в които социалната изолация е факт, а възможностите за представяне са ограничени? Влиянието върху отношението към дадени групи е факт, като допускаме, че същото води към социална изолация. В изследване е потвърдено влиянието върху отношенията на психичните заболявания, интелектуалните затруднения, етническа принадлежност и други [3]. При наличното влияние върху отношенията е налице презумпцията, че в изследваните лица има трайни нагласи, които ограничават принадлежащите към съответните групи лица за себепредставяне.

В настоящото изследване приемаме, че формирането на нагласите е когнитивен процес, сходен на формирането на погрешни възприятия за норма, които влияят върху поведението ни. От наличните нагласи, както и от възприятието за норма следват поведения, които са с посока другите или себе си /с положителен или отрицателен знак/. Може да се допусне, че след като погрешните възприятия за норма се повлияват от създаването на когнитивен дисонанс [4], то и нагласите спрямо дадена група следва да бъдат повлиявани посредством своеобразен конфликт във възприятието към социално изолирани групи в невъзможност за себепредставяне.

Като общ знаменател между хората се приема съзнанието. В теорията на Уилям Джеймс съзнанието е представено с пет основни характеристики [5]:

1. Всяка мисъл е част от човешкото съзнание.
2. В рамките на всяка личност мислите постоянно се изменят.
3. В рамките на всяка личност мислите са чувствително продължителни.
4. Мислите често се появяват, боравейки с обекти, независимо от Аза.
5. Мисълта е заинтересована от част от обектите и изключва други части.

Потокът на съзнанието бива представен от Уилям Джеймс като постоянна кореспонденция между „отзвук“ от предишните чувства в актуалната ситуация, което времето не може да пречупи [5]. Оттук може да се изведе, че потокът на съзнанието като продължителен и обусловен от минали преживявания процес е функция на когнитивни процеси, на начина по който възприемаме действителността. Емоциите са фактор, който опосредства отговорът ни към действителността. Грос дава „модален модел“ на емоциите като възникващи в контекста на транзакцията между човека и ситуацията, описва го като континуум – ситуация – внимание – оценка за ситуацията – отговор [6]. Уилям Джеймс назовава емоциите като възникващи от реакцията на тялото в определена ситуация [7].

Предвид посочените характеристики на съзнанието, съставено от мисли с определени свойства /когнитивен процес/, както и моделът на Грос за човешките емоции, които водят до съответни поведения може да се допусне, че представянето на съзнанието или неговото преживяване може да повлияе върху емоциите, възприятието и съответно поведението спрямо социално изолирани групи.

2. ПОСТАНОВКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Замисълът на изследването е действителна история на лице, принадлежащо към социално изолирана група да бъде представена посредством литературната техника „поток на съзнанието“, като са взети предвид неговите особености; посредством обективните факти, които касаят лицето, но не преживяванията му спрямо действителността и актуалното му състояние. След като изследваните лица оценят емоциите, които двата типа представяне предизвикват е зададено да разкажат какво си спомнят от историята в първо лице, единствено число и отново да опишат наличните емоции.

Потокът на съзнанието е използван като наратив предвид това, че стойността на теорията за съзнанието се основава на оценката върху възприятията и понятията, с които участниците са наясно, което предполага различни изводи от тези, на „репресираното“ несъзнавано [8]. Налице са характеристики, които носят предимства именно на тази техника: изолират мислите от съзнанието на индивида, а те биват разпознавани като за принадлежащи към конкретното съзнание; записва съществени части на съзнанието и размишлява върху различните транзитивни части, които се намират между тях; наблюдава се това, че всяка градивна частица от съзнанието или мисъл е уникална и никога не се появява по идентичен начин, в която и да била друга мисъл; мисленето никога не спира и транзитивните части винаги запълват предполагаемите междини; определя селективността на вниманието; разпознава регистрирането на „неизбрани“ обекти за

Twelfth International Scientific Conference
 KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS
 31.3-2.4.2017, Vrnjacka Banja, Serbia

определено време; разграничава мисълта и нейния обект; показва, че една мисъл не съдържа по-малко от цялото си съдържание [8].

Лицето, чиято история е представена е действителен случай, потребител на социална услуга от резидентен тип за младежи с увреждания. Историята му представлява интерес предвид както множеството увреждания, така и възможността му за социализация предвид способностите му, но разбирането става възможно само посредством репрезентацията му, но не винаги е успешна при представяне опосредствано от него самия. Оттук възниква и идеята за създаване на предварителна регулация на емоциите, които да определят поведението в действителна ситуация. Историята му е представена по следния начин:

1. Посредством потока на съзнанието: Често чувам да ме наричат артист... Може би защото мога да имитирам всички и то с нещата, които правят тях по-особени... Казвали са ми, че мога да създам карикатура от поведението Ви и то само с няколко детайла... Понякога дори забравям кой е по-добър в това, което пресъздавам – аз или другия... Трудно ми е да разбера, защото сякаш се превръщам в НЕГО – Аз съм той, а той съм Аз... Когато изчезне Другият ми е много трудно и той не разбира колко много имам нужда от другия – той се превръща в част от стаята, част от времето, част от мен – ДРУГИЯТ СЕ ПРЕВРЪЩА В МЕН... Понякога не мога да предизвикам вниманието и ПРАВЯ неща, които вие НЕ харесвате, но сякаш това е единственият начин без думи да ми обърнете внимание... Скучно ееее.. Много е страшно когато ИЗЧЕЗНЕШ, защото сякаш изчезвам аз – няма никой - НИКОЙ... Празно е - няма я стаята, няма го времето, няма ме мен... Само мисли и сякаш – сякаш съм се разпаднал... Толкова ми липсват ръкоплясканията, играта... Всичко... Творец съм, крещя... Устните ми се движат, но не можете да ме чуете... Благодаря!
2. Посредством факти: Младеж на 20 години. Обича да играе на различни игри. Изоставен непосредствено след раждането си. Има по-малък брат, който не желае да чува за него. Семейството му са го отхвърлили и не са контактували, въпреки че знаят за него. Самостоятелен е за хигиената си. Много често удря другите. Не може да говори. Плюе хората когато иска да привлече внимание. Става прилепчив на моменти. Когато се залепи до някой е нужно да бъде сменено физическото пространство или хората, които са предизвиквали това постепенно да заменят поведението си и да се оттеглят. Обича да рисува
3. Преживяване посредством представяне/преразказ на запомненото през първо лице: в повечето преразкази прави впечатление, че изследваните лица посочват в най-голяма степен изоставянето, а след това способностите. По-рядко биват представяни дефицитите на лицето. Това от своя страна може да се тълкува като редуциране на негативните нагласи, които съществуват спрямо лица в условия на социална изолация. Посочва се, че лицето е изоставено, но по-скоро във формата на „обвинение към изоставящите“, а не като определящ фактор за неговото поведение. Запомненото от историята ще бъде взимано предвид като обуславящо негативните емоции спрямо „другия“, непознатия, който е причина за възникващата социална изолация. Тук възниква идеята за „наместване“ на реалната причина за изолацията, която вероятно редуцира възприятието, че лицето само е отговорно за случилото се с него.

Изследвани са 90 лица в периода февруари 2017 година. Въпросникът е даван електронно, използвана е платформа www.surveuy.bg. Скалата на изпитваните емоции е авторска като са включени 19 емоции, които предварително са посочени като най-разпознаваеми и са равно разпределени като положителни и отрицателни.

В **Таблица 1** са представени средните стойности на изпитваните емоции спрямо репрезентацията на случая. Алфа на Кронбах за скалата ,822.

Таблица 1. Средни стойности на емоциите спрямо репрезентацията

Средни стойности							
	Нелинейност	Факти	Преживяване		Нелинейност	Факти	Преживяване
Вина	1,3333	1,5444	1,8	Разочарование	1,9889	2,1667	1,9333
Гняв	1,5	2,4444	1,7333	Спокойствие	1,6667	1,2111	1,6778
Доверие	1,4	1,3333	1,2222	Срам	1,5222	1,5333	1,8556
Ентусиаз	1,7	1,2778	1,3	Страх	2,0111	1,7556	1,9444

Twelfth International Scientific Conference
KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS
 31.3-2.4.2017, Vrnjacka Banja, Serbia

ЪМ							
Изненада	1,3889	1,2889	1,2778	Топлина	1,5778	1,4667	1,3667
Наслада	1,4556	1,2333	1,2333	Тръпка	1,8778	1,4222	1,2
Несигурност	2,3778	2,4667	2,3	Тъга	3,0778	3,9222	3
Никак	1,7222	1,2889	1,4444	Учудване	1,4556	1,3222	1,4333
Обич	1,6667	1,7444	1,3667	Ярост	1,4556	1,7889	1,6333
Радост	1,5556	1,1778	1,2667	Valid N (listwise)	90		

За да бъдат измерени разликите в стойностите, спрямо начина на репрезентацията е направен анализ One-way ANOVA. За фактор на преживяваните емоции е посочен начина на репрезентацията. Статистически значими разлики са отчетени в емоциите гняв, страх, спокойствие и тъга (*Таблица 2*). Статистически значими са чувствата на страх, които са с по-висока стойност при репрезентацията посредством „потока на съзнанието“ като литературна форма (1,15556). Спокойствието спрямо представяния субект е с по-висока стойност при „преживяването на другия“ посредством разказ в първо лице (,53333). Тъгата при нелинейната репрезентация и представянето на факти е в по-голяма степен, спрямо тази при преживяването (,94444; ,92222). Гневът се засилва като емоция при представянето посредством фактите спрямо нелинейността и преживяването (,61111; ,71111).

Таблица 2. Дисперсионен анализ на влиянието на репрезентацията върху изпитваните емоции.

Dependent Variable	(I) Представяне	(J) Представяне	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower Bound	Upper Bound
Гняв	Нелинейност	Факти	-,61111	,19822	,008	-1,0928	-,1294
		Преживяване	,10000	,13598	,846	-,2299	,4299
	Факти	Нелинейност	,61111	,19822	,008	,1294	1,0928
		Преживяване	,71111	,23379	,008	,1468	1,2754
	Преживяване	Нелинейност	-,10000	,13598	,846	-,4299	,2299
		Факти	-,71111	,23379	,008	-1,2754	-,1468
Страх	Нелинейност	Факти	1,15556	,16494	,000	,7573	1,5539
		Преживяване	,96667	,19028	,000	,5066	1,4268
	Факти	Нелинейност	-1,15556	,16494	,000	-1,5539	-,7573
		Преживяване	-,18889	,21934	,773	-,7178	,3400
	Преживяване	Нелинейност	-,96667	,19028	,000	-1,4268	-,5066
		Факти	,18889	,21934	,773	-,3400	,7178
Спокойствие	Нелинейност	Факти	-,06667	,09488	,862	-,2954	,1621
		Преживяване	-,53333	,16602	,005	-,9355	-,1312
	Факти	Нелинейност	,06667	,09488	,862	-,1621	,2954
		Преживяване	-,46667	,16969	,020	-,8773	-,0560
	Преживяване	Нелинейност	,53333	,16602	,005	,1312	,9355
		Факти	,46667	,16969	,020	,0560	,8773
Тъга	Нелинейност	Факти	,02222	,26516	1,000	-,6169	,6614
		Преживяване	,94444	,29746	,005	,2271	1,6618
	Факти	Нелинейност	-,02222	,26516	1,000	-,6614	,6169

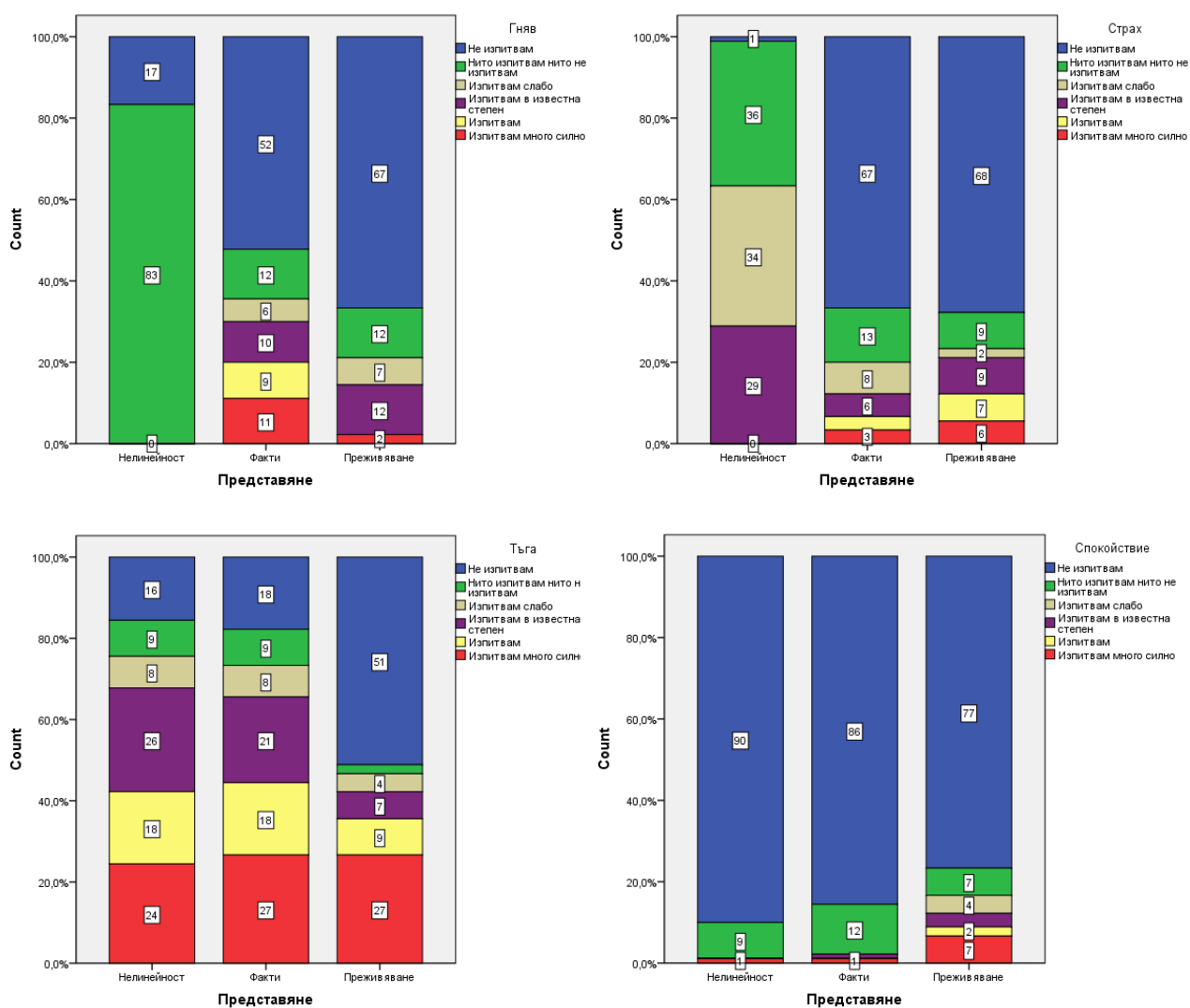
Twelfth International Scientific Conference
 KNOWLEDGE WITHOUT BORDERS
 31.3-2.4.2017, Vrnjackska Banja, Serbia

		Преживяване	,92222	,30281	,008	,1921	1,6524
	Преживяване	Нелинейност	-,94444	,29746	,005	-1,6618	-,2271
		Факти	-,92222	,30281	,008	-1,6524	-,1921

След като е направен дисперсионният анализ за влиянието на репрезентацията върху емоциите, с цел да се изследва връзката между същата и преживяваните емоции е направен Crosstabs анализ (*Фигура 1*) за статистически значимите резултати в предния анализ. Хи квадрат за гняв, страх, тъга, спокойствие е както следва – 156,767; 143,772; 24, 257; 43,558 като резултатите са статистически значими.

Видно от представените резултати, изпитването на емоциите в най-силна степен се наблюдава при представянето посредством потока на съзнанието, като логично спокойствието бива изпитвано в най-малка степен. Преживяването в голяма степен изпитването на емоциите на страх, гняв и тъга, като чувството на спокойствие се увеличава. Обективното представяне на лице от социално изолирана група генерира наличието на по-високи стойности на гняв и тъга.

Фигура 1. Кростабулация на значимите разлики в емоциите, спрямо репрезентацията.

Приемайки, че спокойствието като емоция в най-голяма степен е изпитвано при своеобразното преживяване, посредством представянето в първо лице може да се допусне, че този подход в най-голяма

степен осигурява комфорт при съ-преживяването на „другия“. Напълно логично, по-висока е степента на „непреживяване“ и на другите емоции, които показват зависимост с начина на представяне. Тъгата е другата емоция, която бива редуцирана от преживяването, което може да обясни в голяма степен и произходът на спокойствието като повлиян от репрезентацията на „другия“.

Потокът на съзнанието като наратив редуцира в голяма степен гнева, който е с най-ниски стойности в тази форма на репрезентация. Страхът и тъгата от друга страна завишават своите стойности при представянето посредством наратива.

Обективното представяне на лицето дава високи стойности в емоциите на тъга и гняв, но е с много ниски стойности на спокойствие.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Репрезентацията на лице, поставено в условията на социалната изолация има влияние върху изследваните емоции, като количествено и качествено те се комбинират по-различен начин в зависимост от съответното представяне. От настоящата работа могат да бъдат генерирани хипотези по отношение на посоката на гнева и причината за изпитвания страх, а именно неговата причина.

Следва да се вземе предвид, че в настоящия доклад освен емоциите, които се повлияват от начина на репрезентация, то са налице и други, които въпреки неповлияни остават устойчиви в изследваните лица и са вероятен фактор за социалната изолация и за възникналите интеракции. Това са разочарованието и несигурността, които са относително устойчиви, независимо от наратива.

Допускайки, че гневът е базисна емоция, която е относима към другия, както в условията на „Различен Аз“, така и в условията на проекция на „Аз“, то потокът на съзнанието като форма на репрезентация е приемлива стратегия за опосредстване на отношенията с лице от социално изолирана група, но рисковете произлизат от повишаващите се стойности по отношение на страха и тъгата, както и на редуцираното спокойствие, което е възможно да води до негативни преживявания, именно от завишените стойности на страх и тъга.

Въпреки, че гневът е завишен като стойност при репрезентация от първо лице, то са по-ниски стойностите на тъга и страх, за сметка на спокойствието, което е по-забележимо именно там.

От настоящото изследване става ясно, че регулацията по отношение на силните емоции е възможна спрямо наратива. Потвърждава се, че съ-преживяването на „другия“ е форма на саморегулация, която може да редуцира негативните емоции. От друга страна потокът на съзнанието като форма на репрезентация редуцира гнева, което намалява вероятността за възникване на деструктивно поведение.

Регулацията на емоциите в изследването може да се приеме в по-голяма степен като вероятност и баланс върху очакването по отношение на лице от социално изолирана група и може да представлява ситуативен отговор и условие за дедуктивна промяна на нагласите спрямо социално изолирани групи посредством разбирането или преживяването на „другия“.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Zavaleta, D., Samuel, K., Mills, Ch. (2014) Social isolation: A conceptual and Measurement Proposal. Oxford Poverty & Human Development Initiative (OPHI), Working Paper №67, p. 5, ISSN 2040-8188, ISBN 978-19-0719-454-2.
- [2] Bailenson, J. N., Yee, N., Blascovich, J., & Guadagno, R. E. (2008). Transformed social interaction in mediated interpersonal communication. In *Mediated Interpersonal Communication*. Routledge Taylor & Francis Group, p. 80.
- [3] Манолов, М. (2016). Социални норми, перцепция и формиране на аитюди при българите. Приложна психология и социална практика. ВСУ „Черноризец Храбър“–Варна, XV, p. 223.
- [4] Berkowitz A. D. (2005). An overview of the social norms approach, *Changing the culture of college drinking*. Hampton Press Inc., KRESSKILL, pp. 196-197.
- [5] James, W. (1981). *The principles of psychology*, Vol. 1, HENRY HOLT AND COMPANY, NEW YORK, p. 225.
- [6] Gross, J.J. (2008). *Emotion Regulation*. Handbook of emotions. The Guilford Press, New York, pp. 498-499.
- [7] James, W. (1981). *The principles of psychology*, Vol. 2, HENRY HOLT AND COMPANY, LONDON, p. 449.
- [8] Casto A. Ch. (2011). *Reading Consciousness: Analyzing Literature through William James' Stream of Thought Theory*, Blacksburg, VA, pp. 32-33

